

УДК 902(=221.16)(092)

Григор'єва Л. Р.

В. А. ІЛЛІНСЬКА – ВИЗНАЧНА ДОСЛІДНИЦЯ СКІФСЬКОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ

У статті розглянуто життєвий шлях та науковий доробок видатної дослідниці скіфської археології, доктора історичних наук В. А. Іллінської.

Ключові слова: скіфська археологія, історіографія, персоналія, В. А. Іллінська.

Розвиток будь-якої галузі науки, зокрема й скіфознавства, відзначається періодами злетів, коли дослідження ведуться у різноманітних напрямках і дають найнеочікуваніші, проте блискучі результати, та падінь, коли через певні інколи об'єктивні, інколи суб'єктивні, причини не відбувається жодного поступу у вивченні найважливіших проблем. Часом ключового поштовху у розвитку скіфознавства України впевнено можна назвати повоєнну пору, коли до Києва приїжджає на той час кандидат, а згодом – доктор історичних наук Олексій Іванович Тереножкін. Йому судилося окреслити ключові пам'ятки доскіфського часу та заснувати київську школу скіфознавців. Роль та місце вченого в українській археології неодноразово було відзначено його послідовниками [1]. А Варвара Андріївна Іллінська залишилась ніби у тіні свого відомого чоловіка, хоча, по суті, значну частину наукового шляху, розв'язання найважливіших проблем своєї галузі знань вони долали вдвох. Це і спільні експедиції, і збірники наукових праць, і колективні монографії, а також виховання майбутньої наукової зміни. Хоча й наголошувалось на необхідності висвітлення численних здобутків та наукового шляху В. А. Іллінської [2], все ж обдарованій дослідниці скіфської археології порівняно з іншими вченими приділено занадто мало уваги [3].

Народилась В. А. Іллінська у 1920 р. в м. Іжевськ у родині інженера. У 1937 р. після закінчення середньої школи вона вступила на археологічне відділення історичного факультету Ленінградського державного університету, яке закінчила у 1941 р. Зрозуміло, що це були скрутні та не найкращі часи для археологічних студій,

адже СРСР на довгі роки поринув у круговерть Другої світової війни. Життя Варвари Андріївни, яка у цей період працювала спочатку інструктором Василеостровського РК ВЛКСМ, а згодом – піонервожатою в дитячому будинку, не можна назвати простим, адже вона залишилась в блокадному Ленінграді. Від голоду помер її маленький син Марко [4], втратила вона і чоловіка.

Самій же Варварі Андріївни пощастило виїхати з Ленінграда влітку 1942 р. Разом із дитячим будинком вона була евакуйована до Горьківської області і до кінця війни перебувала на комсомольській роботі, зокрема була секретарем райкому ВЛКСМ спочатку в м. Варнавіно, а пізніше у м. Києві, який і став її постійним місцем проживання.

Одразу після війни почалося доволі інтенсивне наукове життя В. А. Іллінської: у 1945 р. вона стала молодшим науковим співробітником, а згодом аспіранткою Інституту археології АН УРСР. Від самого початку роботи в академічній установі сферою наукових зацікавлень В. А. Іллінської стає скіфська проблематика, яка й залишиться провідною галуззю діяльності на все життя.

Тоді й розпочався експедиційний період В. А. Іллінської. У 1945 р. дослідниця вперше (на території України?) взяла участь в археологічній експедиції, яку провадив на Нікопольщині визначний скіфознавець Б. М. Граков. Уже перші розвідкові роботи, які керівник доручив очолювати молодій Варварі Андріївни, були надзвичайно вдалимими – було виявлено скіфське Нижньо-Капулівське поселення [5].

З того часу В. А. Іллінська постійно брала участь у різних археологічних експедиціях та

розвідках, спочатку як співробітник, а згодом, одержавши необхідний досвід польових робіт, уже як керівник. Дослідниця провадила розкопки курганів та городищ скіфського часу і в лісостепу, і в степу. Це були пам'ятки на річках Сулі, Пслі, Тясміні, Росі, Молочній. Безумовно, що багатий досвід польових досліджень сприяв кращому розумінню різних аспектів скіфської культури.

В експедиціях, як і в Інституті археології АН УРСР, дослідниця співпрацює з О. І. Тереножкіним, М. І. Вязьмітіною, Є. Ф. Покровською, С. С. Березанською, Є. В. Черненком та іншими археологами. Стосунки з колегами у Варвари Андріївни, яка мала надто темпераментний характер, склалися по-різному: від плідної співпраці до особистої антипатії.

Навесні 1948 р. на розкопках Самарканду В. А. Іллінська познайомилася із О. І. Тереножкіним, який у той час досліджував культуру Середньої Азії, зокрема й відому пам'ятку Самарканд, та готувався до захисту кандидатської дисертації. Уже після захисту дисертації О. І. Тереножкін завдяки підтримці та наполегливості Варвари Андріївни, яка незабаром стала його дружиною, подолав низку перешкод на своєму шляху і переїхав до Києва [6]. Вченому довелося змінити напрям своїх досліджень і він обрав скіфську тематику, поділяючи наукові зацікавлення своєї дружини. Одразу зауважимо, що для нього це був надзвичайно вдалий вибір – йому судилося зробити чимало відкриттів, очолити скіфо-античний відділ ІА АН УРСР та увійти в історію науки засновником київської школи скіфознавців [7].

Активно працювати над скіфською тематикою продовжувала і Варвара Андріївна. Матеріал для своїх досліджень вчена одержувала у численних експедиціях та розвідках в басейні р. Сула. Аналіз цих польових здобутків вилився у кандидатську дисертацію «Памятники скифского времени Посулья», яку Варвара Андріївна захистила в 1949 р. у Ленінградському відділенні ПМК [8]. Окрім розгляду нових матеріалів, дослідниця також займалася систематизацією та впорядкуванням археологічних знахідок, розкопаних у кінці XIX – на початку XX ст. такими дослідниками старожитностей, як Т. Б. Кибальчич, В. Б. Антонович, С. А. Мазаракі, А. А. Бобринський, В. В. Хвойка та ін.

Подальше поглиблене вивчення пам'яток скіфів завершилось написанням монографії «Скифы Днепровского лесостепного Левобережья» (К., 1968), у якій автор вводить до наукового обігу численні скіфські кургани архаїчного періоду зосереджені в Посуллі. Дослідниця доходить висновку, що надзвичайно висока концентрація курганних могильників у цьому регіоні свід-

чить про те, що це були кладовища багатих дружинників, оскільки серед похованих переважно більшість становлять чоловіки, а серед інвентаря була значна кількість військового озброєння та вуздечкових наборів. Авторка доводить, що поховальні пам'ятки належали населенню скіфської іраномовної групи і припускає, що скіфи просунулись на цю територію одразу після передньоазійських походів. Також дослідниця слідом за Ф. Г. Міщенко [9] та Д. Я. Самоквасовим [10] висловлює припущення про те, що саме в цьому регіоні може бути розміщений легендарний Геррос, описаний Геродотом. Зауважимо, що ця праця була й залишається надзвичайно актуальною, адже без детального дослідження курганів Посулля неможливим було б вивчення різних аспектів скіфської історії. Зокрема архаїчного періоду Скіфії, визначення етнічної належності та територіального розміщення племен, що мешкали у цьому регіоні в добу раннього заліза [11]. Цю монографію в 1971 р. дослідниця захистила як докторську дисертацію.

У подальшій своїй діяльності Варвара Андріївна продовжувала вивчати скіфські поховальні пам'ятки доби архаїки, але, якщо до цього часу вона зосереджувала увагу на лісостеповому Лівобережжі, то цього разу, швидше за все, під впливом О. І. Тереножкіна, вона проявила інтерес до пам'яток лісостепового Правобережжя. Внаслідок інтенсивних археологічних розкопок та деталізованого опрацювання численного матеріалу у 1975 р. вийшла нова її монографія «Раннескифские курганы бассейна р. Тясмин» (К., 1975). У цій праці Варвара Андріївна сконцентрувала увагу на проблемі переходу від передскіфського до ранньоскіфського періоду для лісостепового Правобережжя, змогла переконливо довести відмінні шляхи становлення скіфської культури по різні боки Дніпра. Так, на думку дослідниці, правобережні і лівобережні племена лісостепової Скіфії мали різну етнічну належність: перші мали генетичні витоки від чорноліської культури і були лише залучені до культурного й політичного світу скіфів, в той самий час другі були прийшлими племенами зі скіфською мовою та культурою, тобто у повному розумінні скіфами-землеробами.

Однією з вагомих складових наукового доробку В. А. Іллінської є колективні монографії, написані у співавторстві з О. І. Тереножкіним. У них дослідниками було розглянуто загальні історико-археологічні питання скіфознавства такі, як походження скіфів, їх суспільний лад та матеріальна культура, відносини із зовнішнім світом [12]. За написання низки ґрунтовних розділів тритомної «Археології Української РСР» (К., 1971) у 1977 р. дослідниці було присвоєно високе звання лауреата Державної премії УРСР

[13]. Разом вчені написали і фундаментальну працю «Скифия VII–IV вв. до н. э.» (К., 1983), яка вийшла друком вже після смерті Варвари Андріївни. У монографії докладно висвітлено історію вивчення скіфської проблеми, розподілено за територіальним та хронологічним принципом усі відомі на той час пам'ятки скіфів, що надало можливість чіткіше побачити їхні локальні особливості та розвиток упродовж ранньозалізної доби. Хоча монографія й не позбавлена певних недоліків, вона й до нині залишається для скіфознавців надзвичайно цінним дослідженням [14].

Серед багатьох аспектів скіфської археології Варвару Андріївну чи не найбільше цікавило скіфське мистецтво, зокрема походження та еволюція скіфського звіриного стилю [15]. Зазначимо, що вивчення скіфського мистецтва є однією з найскладніших проблем у скіфознавстві, оскільки його розвиток відбувався під постійними зовнішніми впливами [16]. Так, в архаїчний період у скіфському звіриному стилі спостерігаються потужні давньосхідні впливи та проникнення елементів грецького мистецтва, поява яких була зумовлена зв'язками з Іонією. Згодом, у V–IV ст. до н. е., скіфське мистецтво кардинально змінюється у зв'язку із сильними впливами греків Північного Причорномор'я. У пізньоскіфський час мистецтво зазнає подвійного впливу – фракійського із Заходу та сарматського зі Сходу, також помітну роль відіграють контакти з населенням Кавказу. Внаслідок усіх цих впливів скіфське мистецтво постає як складне явище, що характеризується сумішшю гетерогенних компонентів. Таке сплетіння різноманітних елементів, а також постійна зміна їх у часі надзвичайно ускладнюють питання походження і розвитку скіфського мистецтва. Варто зауважити, що розв'язати цю проблему намагалися й інші дослідники. Проте їхні погляди значно різнилися у зв'язку з тим, що за основу вони обирали різні художні традиції, зокрема античну, передньоазійську або ж китайську [17].

На думку В. А. Іллінської, загальне визначення основних рис скіфського звіриного стилю є надзвичайно складним завданням, оскільки характеристика скіфського мистецтва, яка базується на матеріалах одного періоду, наприклад V ст. до н. е., є не прийнятною для інших періодів. Унаслідок цього головною своєю метою дослідниця вважає виділення провідних художніх образів та мотивів у межах основних етапів розвитку скіфської культури, враховуючи їхній послідовний розвиток і видозмінення, [18].

Зазначимо, що цей підхід було запропоновано раніше К. Шефольдом і використано у низці робіт інших дослідників, які розглядали основні образи скіфського звіриного стилю від ран-

ніх до пізніших, намагаючись простежити їхній розвій у часі [19]. Проте ці спроби були не зовсім вдалим через низку помилок у датуванні пам'яток, матеріали з яких використовувались як еталонні.

Для чіткого розуміння походження та еволюції скіфського мистецтва В. А. Іллінська запропонувала виокремити найбільш чисту та оригінальну групу пам'яток ранньоскіфського мистецтва, майже позбавлену грецьких і східних впливів. Такою самобутньою групою витворів скіфського мистецтва дослідниця вважає різьблені вироби з кістки, оскільки саме на їхній основі формувалися скіфські зображення [20].

В. А. Іллінська стверджувала, що найповніша та найрізноманітніша серія виробів, виконаних у скіфському звіриному стилі та позбавлених орієнтальних та грецьких впливів, походить із Посульської групи курганів, які датуються архаїчним періодом (попередники помилково вважали, що кургани лісостепу належать до пізньоскіфського періоду, а то й до сарматського часу). Тож дослідниця слушно наголосила на необхідності детального вивчення кістяних та бронзових знахідок з Посульської групи курганів. Проаналізувавши образи скіфського звіриного стилю на виробах із кістки та бронзи, дослідниця дійшла висновку, що мотиви у скіфському мистецтві «догрецького» періоду поділяються на дві групи. Перша група – це зображення, які не можуть бути виведені з давньосхідного мистецтва, а саме – мотив голови коня, барана, грифо-барана, хижого птаха. Також до цієї групи, найімовірніше, належать ранні зображення оленя та лося. До другої групи ранніх зображень належать образи, пов'язані з мистецтвом Давнього Сходу і Закавказзя: хижак, що нагадує лева, з підігнутими лапами, гірський козел з підігнутими кінцівками і повернутою назад мордою, птах з розпростертими крилами, східний грифон. Зауважимо, мотиви другої групи зображень найчіткіше проявляються на золотих речах з найбільш орієнталізованих комплексів, в той час як образи першої групи – на виробах із різьбленої кістки [21].

Зауважимо, що метод окремого розгляду основних образів скіфського звіриного стилю, який В. А. Іллінська вважала найправильнішим і застосувала для вивчення скіфського мистецтва, дав змогу зробити детальний стилістичний аналіз витворів скіфського мистецтва [22]. Проте такий підхід має свої недоліки – відбувається розрив стилістично споріднених груп, на що звернули увагу такі дослідники скіфського мистецтва, як М. М. Погребова та О. В. Переводчикова [23].

Зазначимо, що коло наукових інтересів Варвари Андріївни у скіфській археології досить широке – до її доробку входить значна кількість статей, присвячених різноманітним аспектам

скіфської культури, зокрема розвитку суспільних відносин у Скіфії [24], спробам співвіднести археологічні культури або їхні локальні варіанти з описаними Геродотом племенами [25]. Також дослідниця багато уваги надавала вивченню та систематизації окремих категорій матеріальної культури скіфів, а саме вузничковим наборам [26], сокирам [27], вістрям стріл [28], ритуальним чашам [29].

Окремо необхідно відмітити активну участь Варвари Андріївни у підготовці та виданні низки збірників, присвячених скіфським старожитностям, у яких вона була не лише постійним автором, а й членом редакційної колегії. Сама поява цих збірників засвідчила високий рівень розвитку скіфської археології в УРСР, адже друкуватись у них було престижно не лише для українських археологів, а й для вчених з усього СРСР. Більшість із них, наприклад, «Скифские древности» (К., 1973), «Скифский мир» (К., 1975), чи «Скифия и Кавказ» (К., 1980) не втратили своєї актуальності й донині [30]. Також на-

уважимо, що завдяки зусиллям В. А. Іллінської як редактора, напрочуд вдалою вийшла книга Б. М. Мозолецького «Товста могила» [31].

Крім наукової роботи, Варвара Андріївна дбала і про підготовку молодих спеціалістів. Хоча в неї був лише один аспірант – В. Ю. Мурзін, який вдало захистив кандидатську, а згодом і докторську дисертацію, та на цьому її педагогічна діяльність не закінчувалась. Дослідниця допомагала багатьом аспірантам О. І. Тереножкіна сформулювати теми досліджень, спрямовувала думки молодих науковців у правильне русло, завжди давала слухні поради. Саме тому Варвару Андріївну можна по праву вважати співзасновницею київської школи скіфознавців.

У 2009 р. минуло 30 років з того часу як у розквіті творчих сил пішла з життя (11 грудня 1979 р.) Варвара Андріївна Іллінська – доктор історичних наук, старший науковий співробітник ІА УРСР, яка зробила чималий внесок у вирішення низки проблем в історії та археології ранньозалізної доби на території України.

1. Мозольський Б. М. Олексій Іванович Тереножкін (до 70-річчя від дня народження) / Б. М. Мозольський, Є. В. Черненко // Археологія. – 1978. – № 25. – С. 112–113; Мурзін В. Ю. О. І. Тереножкін – видатний дослідник скіфської культури / В. Ю. Мурзін // Археологія. – 1996. – № 4. – С. 4–9; Мурзін В. Ю. Засновник київської школи скіфознавства О. І. Тереножкін / В. Ю. Мурзін // Музейні читання. – К., 1998. – С. 5–8; Ярошкевич О. М. Олексій Іванович Тереножкін : засновник київської школи скіфознавства / О. М. Ярошкевич // Проблеми археології Подніпров'я. – Дніпропетровськ, 2002. – С. 99–111; Скорий С. А. Олексій Іванович Тереножкін – видатний археолог ХХ ст. (до 100-річчя від дня народження) / С. А. Скорий // Археологія. – 2007. – № 4. – С. 3–10; Гречишкіна М. В. Археологічні дослідження О. І. Тереножкіна у Середній Азії (1929–1941) / М. В. Гречишкіна // Археологія. – 2010. – № 2. – С. 102–107.
2. Скорий С. А. Олексій Іванович Тереножкін – видатний археолог ХХ ст. (до 100-річчя від дня народження) / С. А. Скорий // Археологія. – 2007. – № 4. – С. 5.
3. Памяти Варвары Андреевны Ильинской // СА. – 1981. – № 2. – С. 317; Скорий С. А. «Гаряче бажаю продовжити навчання..., спеціалізуючись у скіфо-сарматському періоді» (до 90-річчя від дня народження В. А. Іллінської) / С. А. Скорий // Археологія. – 2010. – № 3. – С. 142–149; Григор'єва Л. Р. Внесок В. А. Іллінської у розвиток українського скіфознавства / Л. Р. Григор'єва // Актуальні проблеми археології. Тези міжнар. наук. конфер. на пошану І. С. Винокура (м. Кам'янець-Подільський 23–25 вересня 2010 р.). – Тернопіль, 2010. – С. 37–38.
4. Мельниковская О. Н. Судьба моя – счастливица / О. Н. Мельниковская – М., 2007. – С. 34; Скорий С. А. «Гаряче бажаю...». – С. 143.
5. Мелюкова А. И. Первые экспедиции с Б. Н. Граковым / А. И. Мелюкова, И. В. Яценко // РА. – 1999. – № 4. – С. 219–220.
6. Скорий С. А. Олексій Іванович... – С. 5–6.
7. Мурзін В. Ю. Зазн. праця. – С. 5–8; Ярошкевич О. М. Зазн. праця. – С. 99–111; Скорий С. А. Олексій Іванович Тереножкін... – С. 3–10.
8. Іллінська В. А. Пам'ятки скіфського часу на Посуллі / В. А. Іллінська // Археологія. – 1950. – т. IV. – С. 84–191; Скорий С. А. «Гаряче бажаю...». – С. 144.
9. Геродот. История : В 9 кн. / Геродот [пер., предисл. и указатель Ф. Г. Мищенко]. – М., 1888. – С. 302–303.
10. Самоквасов Д. Я. Могила русской земли / Д. Я. Самоквасов. – М., 1908. – С. 137–138.
11. Ильинская В. А. Скифы Днепровского Лесостепного Левобережья (курганы Посулья) / В. А. Ильинская. – К., 1968. – 268 с.
12. Іллінська В. А. Племена скіфського періоду / В. А. Іллінська, О. І. Тереножкін // Нариси стародавньої історії УРСР. – К., 1957. – С. 100–214; Іллінська В. А. Скіфський період / В. А. Іллінська, О. І. Тереножкін // Археологія Української РСР. – К., 1971. – Т. 2. – С. 8–180; Іллінська В. А. Скіфи. Книга для читання з історії УРСР / В. А. Іллінська – К., 1960; Ильинская В. А. Киммерийцы, скифы / В. А. Ильинская // История УССР – К., 1977. – Т. 1. – С. 125–177; Ильинская В. А. Памятники Лесостепи / В. А. Ильинская, А. И. Тереножкин // Археология Украинской ССР. – К., 1986. – Т. 2. – С. 60–128.
13. Скорий С. А. «Гаряче бажаю...». – С. 38.
14. Ильинская В. А. Скифия VII–IV вв. до н. э. / В. А. Ильинская, А. И. Тереножкин – К., 1983. – 38 с.; Григор'єва Л. Р. Зазн. праця. – С. 38.
15. Sulimirski T. The Scythian Age in the U.S.S.R. / T. Sulimirski // Bulletin of the Institute of Archaeology. – 1971. – Vol. 10. – P. 111.
16. Полідович Ю. Б. Образ хижака у мистецтві народів скіфського світу (за археологічними пам'ятками VII–IV ст. до н. е.): автореф. дис. ... канд. істор. наук: 07.00.04. «Археологія» / Ю. Б. Полідович. – К., 2001. – С. 4.
17. Полідович Ю. Б. Зазн. праця. – С. 4.
18. Ильинская В. А. Некоторые мотивы раннескифского звериного стиля / В. А. Ильинская // СА. – 1965. – № 1. – С. 87.
19. Полідович Ю. Б. Зазн. праця. – С. 4–5.
20. Ильинская В. А. Некоторые мотивы раннескифского звериного стиля / В. А. Ильинская // СА. – 1965. – № 1. – С. 88.
21. Ильинская В. А. Некоторые мотивы раннескифского... – С. 86–107; Ильинская В. А. Образ кошацього хищника в раннескифском искусстве / В. А. Ильинская // СА. – 1971. – № 2. – С. 64–85; Ильинская В. А. Образ коня и быка в раннескифском искусстве / В. А. Ильинская // Тез. докл. III Всесоюзной конф. по вопросам скифо-сарматской археологии. – М., 1972. – С. 41–44.

22. Ильинская В. А. Некоторые мотивы раннескифского... – С. 86–107; Ильинская В. А. Навершия из Майкопского и Новочеркасского музеев / В. А. Ильинская // СА. – 1967. – № 4. – С. 295–301; Ильинская В. А. Образ кошачьего хищника... – С. 64–85; Ильинская В. А. Образ коня и быка... – С. 41–44; Ильинская В. А. Раннескифские курганы бассейна р. Тясмин / В. А. Ильинская – К., 1975. – С. 222; Іллінська В. А. Золоті прикраси скіфського архаїчного убору / В. А. Іллінська // Археологія. – 1971. – В. 4. – С. 73–79.
23. Переводчикова Е. В. Прикубанский вариант скифского звериного стиля. Автореф. дис. ... канд. истор. наук : спец. 07.00.06. «Археология» / Е. В. Переводчикова. – М., 1980; Полідович Ю. Б. Зазн. праця. – С. 4.
24. Ильинская В. А. К вопросу о развитии общественных отношений в Скифии / В. А. Ильинская // КСИА АН УССР. – 1953. – № 2. – С. 38–40.
25. Ильинская В. А. О скифах-пахарях и будинах Геродота / В. А. Ильинская // КСИИМК. – 1951. – № 40. – С. 28–33; Ильинская В. А. О скифском Герросе времени Геродота / В. А. Ильинская // Тез. докл. и сообщений конференции по вопросам скифо-сарматской археологии. – М., 1967. – С. 16–18; Іллінська В. А. Андрофаги, меланхлени, будини або скіфи? / В. А. Іллінська // Археологія. – 1970. – Т. XXIII. – С. 23–39.
26. Іллінська В. А. Скіфська вузда VI ст. до н. е. (за матеріалами Посулля) / В. А. Іллінська // Археологія. – 1961. – Т. XIII. – С. 38–61; Ильинская В. А. Скифская узда IV в. до н. э. / В. А. Ильинская // Скифские древности. – К., 1973. – С. 42–63.
27. Іллінська В. А. Скіфські сокири / В. А. Іллінська // Археологія. – 1961. – Т. XII. – С. 27–53.
28. Ильинская В. А. О бронзовых наконечниках стрел так называемого жаботинского и новочеркасского типов / В. А. Ильинская // Тези пленарних і секційних доповідей (результати польових археологічних досліджень 1970–1971 років на території України). – Одеса, 1972а. – С. 186–190; Іллінська В. А. Бронзові наконечники стріл так званого жаботинського і новочеркаського типів / В. А. Іллінська // Археологія. – 1973. – № 12. – С. 13–26.
29. Ильинская В. А. О священной чаше у скифов / В. А. Ильинская // Краткие тез. докл. конференции «Античные города Северного Причерноморья и варварский мир». – Л., 1973. – С. 13–15.
30. Ильинская В. А. Скифская узда IV в. до н. э. / В. А. Ильинская // Скифские древности. – К., 1973. – С. 42–63; Ильинская В. А., Горишний П. А. Бронзовая бляха из кургана у с. Жовнино / В. А. Ильинская, П. А. Горишний // Скифский мир. – К., 1975. – С. 207–210; Ильинская В. А. Курганы VI в. до н. э. у с. Матусов / В. А. Ильинская, Б. Н. Мозолевский, А. И. Тереножкин // Скифия и Кавказ. – К., 1980. – С. 31–63.
31. Мозолевський Б. М. Товста могила / Б. М. Мозолевський. – К., 1979. – 251 с.

L. Grygorieva

V. A. ILLINSKA – PROMINENT RESEARCHER OF THE SCIFF LEGACY

This historiographical article is devoted to the life way of the well-known Ukrainian archaeologist V. A. Illinska, who investigated the Scythians' monuments and obtained great results in this field.

Keywords: Scythians' archaeology, historiography, personality, V. A. Illinska.

УДК: 904.22(477)“6383”

Фіалко О. Є.

ОЗБРОЄННЯ СКІФСЬКИХ АМАЗОНОК

Статтю присвячено дослідженню асортименту та характеру озброєння скіфських амазонок. Археологічні знахідки озброєння і спорядження войовничих жінок з Північного Причорномор'я майже збігаються із тими, що описані в писемних та художніх джерелах. Загалом паноплія жінок цілком відповідала озброєнню скіфського війська. Проте амазонки надавали перевагу металній зброї і майже не користувались зброєю рукопашного бою. Військового мистецтва діви навчалися малку.

Ключові слова: амазонки, зброя, Скіфія, Північне Причорномор'я.

Амазонки – популярні персонажі літературних творів античних авторів, втілені в численних зразках прикладного мистецтва, мають цілком реальні прообрази. В усякому разі наявність

озброєних жінок серед скіфських вояків є визначним фактом.

У стародавніх міфах виводиться войовничий народ жінок – сильних, безстрашних, красивих